

Yener YILDIRIMKAL

**ULUSLARARASI HUKUKTA VE
TÜRK CEZA HUKUKUNDA
SOYKIRIM SUÇU**

onikilevha
TIRAKIYALIK KÜLTÜRÜ VE İZLENLERİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR.....	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM TERİM SORUNU, RAPHAEL LEMKİN VE SOYKIRIM KAVRAMININ DOĞUŞU

I. TERİM SORUNU	9
II. RAPHAEL LEMKİN VE SOYKIRIM KAVRAMININ DOĞUŞU ..	17
1. Raphael Lemkin	17
2. “İşgal Edilen Avrupa’da Mihver Devletleri İdaresi” Eseri.....	17
A. Genel Olarak.....	17
B. Nazilerin Kullandığı İşgal Yöntemleri ile İdarî ve Hukukî Düzen	18
C. Soykırım Suçunun Tarifi ve Lemkin Tarafından Öngörülen Soykırım Kategorileri.....	19
a. Soykırım Suçunun Tarifi.....	19
b. Lemkin Tarafından Öngörülen Soykırım Kategorileri.....	22
aa. Siyasi Soykırım.....	22
bb. Sosyal Soykırım	23
cc. Kültürel Soykırım.....	23
dd. Ekonomik Soykırım.....	24
ee. Biyolojik Soykırım.....	24
ff. Fiziksel Soykırım	25
gg. Dinsel Soykırım	27

hh. Ahlaki Soykırım	28
D. Lemkin'in Gelecek İçin Tavsiyeleri.....	28
a. Soykırımın Savaş ve Barış Zamanında Yasaklanması	29
b. Devletlere Ulusal Ceza Kanunlarında Soykırımı Cezalandırma Yükümlülüğü Getirilmesi.....	30
c. Soykırım Emrini Veren ve Yerine Getirenlerin Şahsi Ceza Sorumluluğunun Sağlanması.....	31
d. Soykırım Suçu İçin Evrensel Yargı Yetkisinin Kabulü.....	32
e. La Haye Sözleşmelerinde Değişiklik Yapılması	33

İKİNCİ BÖLÜM
II. DÜNYA SAVAŞINDA İŞLENEN
SUÇLARIN KOVUŞTURULMASI, 1948
SOYKIRIM SÖZLEŞMESİ HAZIRLIK
ÇALIŞMALARI VE SÖZLEŞMENİN
KABULÜ, SOYKIRIM SÖZLEŞMESİ
SONRASIDA SUÇ TANIMINA YÖNELİK
ÇALIŞMALAR

I. II. DÜNYA SAVAŞINDA İŞLENEN SUÇLARIN KOVUŞTURULMASI.....	37
1. Suçların Kovuşturulması İçin Hazırlık Aşaması.....	37
A. 1942 Saint James Deklarasyonu	37
B. Savaş Suçları Komisyonu	38
C. 1943 Moskova Deklarasyonu	38
D. 1945 Londra Antlaşması: Nürnberg Statüsü'nün Kabulü Süreci	40
a. Yargılama Konusunda Ortaya Çıkan Farklı Devlet Görüşleri	40
b. Yargılama İçin Çizilen Yol Haritası: Jackson Raporu.....	42

c.	Katılma Yoluyla Taraf Olan Devletler Bakımından Öngörülen Kısıtlama	48
2.	Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi.....	48
A.	Genel Olarak	48
B.	Nürnberg Yargılamasının Temel Özellikleri	49
a.	Kişi Bakımından Yetki	49
b.	Madde Bakımından Yetki	53
aa.	Barişe Karşı Suçlar (Statü m. 6/a)	53
bb.	Savaş Suçları (Statü m. 6/b)	53
cc.	İnsanlığa Karşı Suçlar (Statü m. 6/c)	55
dd.	Suç İşlemek İçin Anlaşma (Conspiracy)	58
c.	Hukuki Sorun ve Tartışmalar.....	61
aa.	Devlet Egemenliği İlkesi	61
bb.	Kanunilik İlkesi.....	64
C.	Savaş Suçları ve İnsanlığa Karşı Suçların Mukayesesi	70
a.	Statüde Ortaya Konulan Düzenleme Bakımından	70
b.	İddianamede Yer Alan (3) ve (4) No.lu Suçlamalar Bakımından	72
c.	Hükümde Benimsenen Görüş Bakımından.....	73
d.	Savaştan Önce İşlenen Fiillerin İnsanlığa Karşı Suç Teşkil Etmesi Sorunu.....	78
D.	Nürnberg Sürecinde Soykırım Kavramının Gelişimi: Soykırım Sözleşmesi İçin Gerekli Zeminin Oluşturulması	80
a.	Statü Hazırlığı Aşamasında Sunulan ABD Taslağı.....	81
b.	İddianame	82
c.	Lemkin'in Soykırım Tanımı ve İddianamenin Mukayesesi..	83
d.	Duruşma	85
e.	Hüküm.....	87
II.	1948 SOYKIRIM SÖZLEŞMESİ HAZIRLIK ÇALIŞMALARI VE SÖZLEŞMENİN KABULÜ	88
1.	BMGNK96 (I) Sayı, 11 Aralık 1946 Tarihli Kararı	89

A. Küba-Hindistan-Panama Devletlerinin Gündeme Alma Teklifi.....	89
B. Altıncı Komite Görüşmeleri.....	90
C. BMG NK 96(I) Sayılı Kararının İçerik ve Önemi.....	94
2. Genel Sekreterlik Taslağı.....	97
A. Ekonomik ve Sosyal Konseyin Genel Sekreteri Görevlendirmesi.....	97
B. Genel Sekreterlik Taslağında Soykırım Suçunun Unsur ve Özellikleri.....	98
C. Taslağı İlişkin Önem Arz Eden Devlet Değerlendirmeleri ...	108
a. ABD Değerlendirmesi.....	109
b. Fransa Değerlendirmesi.....	112
D. BMG NK 180 (II) Sayı, 21 Kasım 1947 Tarihli Kararı.....	113
3. Ad-Hoc Komite Taslağı.....	115
A. Ekonomik ve Sosyal Konsey Tarafından Ad-Hoc Komitenin Kurulması.....	115
B. Ad-Hoc Komite Taslağında Soykırım Suçunun Unsur ve Özellikleri.....	116
4. Altıncı Komite Çalışmaları ve Soykırım Sözleşmesinin Nihai Metni.....	120
A. Dibace.....	121
B. Madde I: Önleme ve Cezalandırma Yükümlülüğü.....	122
C. Madde II: Soykırım Suçu Teşkil Eden Fiiller.....	122
a. Maddi Unsurda Yapılan Değişiklikler.....	123
D. Madde III: Ceza Gerektiren Fiiller.....	127
5. BMG NK 260 A (III) Sayı, 9 Aralık 1948 Tarihli Kararı: Soykırım Sözleşmesinin Kabulü ve Yürürlüğü.....	129
6. Türkiye'nin Görüşmelerdeki Tutumu ve Sözleşmeye Katılması .	130
III. SOYKIRIM SÖZLEŞMESİ SONRASINDA SUÇ TARİFİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR.....	132
1. Uluslararası Ceza Mahkemeleri Statülerinde Yer Alan Soykırım Suçu Düzenlemeleri.....	132

---

2. Öğretide İleri Sürülen Eleştiriler.....	132
--	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ULUSLARARASI HUKUKTA SOYKIRIM
SUÇU

I. SOYKIRIM SUÇUYLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER	141
1. Korunan Grupların Varlığını Sürdürme Hakkı	141
A. Grubun Fiziksel ve Biyolojik Varlığına İlişkin Asli Koruma..	142
B. Sosyal ve Kültürel Varlığın Korunmasına İlişkin Tartışmalar	143
2. Grup Mensuplarının Bireysel Hakları.....	145
3. Uluslararası Toplumun Hukuki Menfaatleri.....	147
A. Korunan Grupların İnsanlığa Yapacağı Katkı (Beşerî Çeşitlilik)	147
B. Uluslararası Barış ve Güvenlik.....	147
II. ULUSLARARASI SUÇLARIN AYIRICI VASFI:BAĞLAMSAL UNSURLAR.....	148
1. Uluslararası Suçların Yapısı ve Bağlamsal Unsur Kavramı	148
2. Savaş Suçları ve İnsanlığa Karşı Suçların Bağlamsal Unsurları.....	153
3. Bağlamsal Unsurun Farklı Fonksiyonları	156
A. Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Alanındaki Fonksiyonlar.....	156
B. Manevi Unsurun Suç Bağlamını Belirlemede Üstlendiği İşlev	158
4. Savaş Suçları ve İnsanlığa Karşı Suçların Bağlamsal Unsurlarına İlişkin EYUCM İçtihadı	160
A. İnsanlığa Karşı Suçlar	160
B. Savaş Suçları	164
5. Soykırım Suçunda Bağlamsal Unsur Tartışması	166
A. Soykırım Suçunda Bağlamsal Unsur Aranmayacağı Görüşü. 168	
a. Ad hoc Mahkemelerin İçtihadı.....	168
b. Uluslararası Öğreti	173

B. Soykırım Suçunda Bağlamsal Unsur Aranacağı Görüşü	175
a. Soykırım Plân veya Politikasının Varlığını Zorunlu Kabul Eden Görüş.....	175
aa. Görüşün Dayanak Noktaları	176
aaa. Tarihsel Dayanak: Lemkin ve NUACM Statüsü	176
bbb. Srebrenitsa Katliamını Soykırım Yapan Özellik: Soykırım Plânı	177
ccc. Darfur Araştırma Komisyonu Raporu ve Suçun Unsurları Metni	182
bb. Plânın Objektif Unsur Olarak Kabul Edilmesinin Sağlayacağı Pratik Fayda	182
b. Kolektif Soykırım Hareketlerinin Varlığını Manevi Unsur Bakımından Zorunlu Kabul Eden Görüş.....	183
C. Bağlamsal Unsuru Fiillerin Bir Kısmı Bakımından Zorunlu Kabul Eden Görüş	185
D. Roma Statüsü Suçun Unsurları Metni (m. 6) Düzenlemesi..	186
a. Düzenlemenin “Uygulanabilir Hukuk Kuralı” Niteliği....	188
b. Uluslararası Öğretide Düzenlemeye İlişkin Yorumlar	191
c. UCD Al-Bashir Soruşturma Dosyasında Görülen Uygulama	193
aa. I. Ön Dava Dairesi’nin 04.03.2009 Tarihli İlk Tutuklama Kararı	193
bb. İlk Tutuklama Kararında Yer Alan Bağlamsal Unsur Yorumu.....	194
cc. Yargıç Usacka’nın Muhalefet Şerhi.....	196
dd. İstinaf Dairesi’nin 03.02.2010 Tarihli Kararı	198
ee. I. Ön Dava Dairesi’nin 12.07.2010 Tarihli İkinci Tutuklama Kararı	199
III. SUÇUN MADDİ UNSURLARI	201
1. Fail.....	201
2. Korunan Gruplar.....	202
A. Genel Olarak	202
B. Suç Tarifinde Yer Alan Gruplar	203

---

a. Millî Grup.....	204
b. Etnik Grup.....	204
c. Irksal Grup.....	205
d. Dinî Grup.....	205
C. Suç Tarifinde Yer Alan Grupların Somut Olayda Teşhis Edilmesi.....	206
a. Objektif Görüş.....	207
b. Subjektif Görüş.....	207
c. Karma Görüş.....	208
3. Soykırım Suçunu Oluşturan Fiiller.....	211
A. Grup Üyelerini Öldürme.....	211
B. Grup Üyelerine Bedensel veya Zihinsel Olarak Ciddi Zarar Verme.....	213
C. Grubun Fiziksel Varlığını Tamamen veya Kısmen Yok Edeceği Hesaplanan Yaşam Koşullarına Kasten Maruz Bırakılması.....	216
D. Grup İçinde Doğumları Önlemeye Yönelik Tedbirler Uygulama.....	218
a. Genel Olarak.....	218
b. Irza Geçme Fiilinin (c) ve (d) Fıkraları Bakımından Değerlendirilmesi.....	219
aa. Irza Geçmenin (d) Fıkrası Kapsamında Ele Alınabileceği Görüşü.....	220
bb. Irza Geçmenin (c) Fıkrası Kapsamında Ele Alınabileceği Görüşü.....	222
E. Gruba Ait Çocukları Başka Bir Gruba Zorla Nakletme.....	225
IV. SUÇUN MANEVİ UNSURLARI (MENTAL ELEMENTS).....	226
1. Soykırım Suçunda Genel ve Özel Manevi Unsur Ayrımı.....	226
2. Roma Statüsü Madde 30'da Yer Alan Genel Manevi Unsur Düzenlemesi.....	230
A. Maddenin Lafzı.....	230
B. Düzenlemenin Yedek Hüküm Özelliği.....	231

C. Düzenlemede Yer Verilen Kast Türleri	232
a. Birinci Derece Doğrudan Kast (Intent)	233
b. İkinci Derece Doğrudan Kast (Knowledge)	234
c. Tartışmalı Manevi Unsur Türleri: Olası Kast ve Kayıtsızlık (Dolus Eventualis/Recklessness)	235
aa. Olası Kast / Kayıtsızlık Ayrımı ve Kayıtsızlığın m. 30 Kapsamı Dışında Tutulması.....	235
bb. Olası Kastı m. 30 Kapsamında Kabul Eden UCD İctihadı.....	237
cc. Olası Kastı m. 30 Kapsamında Kabul Etmeyen UCD İctihadı.....	239
dd. Uluslararası Öğretide UCD İctihadının Değerlendirilmesi.....	240
ee. Soykırım Suçunun Manevi Unsuru Bakımından Statü m. 30	241
3. Soykırım Suçunun Genel Manevi Unsuru: Fiillerin Kasten İşlenmesi	242
A. Grup Mensuplarını Öldürme	242
B. Grup Üyelerine Bedensel veya Zihinsel Olarak Ciddi Zarar Verme	248
C. Grubun Fiziksel Varlığını Tamamen veya Kısmen Yok Edeceği Hesaplanan Yaşam Koşullarına Kasten Maruz Bırakılması	248
D. Grup İçinde Doğumları Önlemeye Yönelik Tedbirler Uygulama	250
E. Gruba Ait Çocukları Başka Bir Gruba Zorla Nakletme	251
4. Soykırım Suçunun Özel Manevi Unsuru	252
A. Genel Olarak	252
B. Özel Manevi Unsur Konusundaki Farklı Görüşler.....	255
a. İstemeyi Esas Alan Görüş (Purpose Based Approach) ..	256
b. Bilmeyi Esas Alan Görüş (Knowledge Based Approach).....	259
c. Kriminolojik Temelli Karma Görüş	262

C. Tamamen veya Kısmen Yok Etme Amacının Alt Unsurları...	264
a. “Yok Etme” İbaresinin Kapsamı	264
b. “Kısmen Yok Etme” İbaresinin Anlamı	265
V. ULUSLARARASI HUKUKTA SOYKIRIM SUÇUNUN	
ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	267
1. Genel Olarak	267
2. Soykırım Sözleşmesi m. 3 Düzenlemesi: Ceza Gerektiren Fiiller	268
3. Soykırım Suçuna Teşebbüs	271
4. Soykırım Suçuna İştirak.....	273
A. Soykırım Suçu İçin İş Birliği Yapma Kavramı (Complicity in Genocide).....	273
B. Faillik ve Şeriklik	276
a. Faillik (Commision/Perpetration).....	276
aa. Dolaylı Faillik /Müşterek Faillik İlişkisi.....	280
bb. Dolaylı Müşterek Faillik (Indirect Co-Perpetration)	280
cc. Ortak dolaylı faillik (Joint Indirect Perpetration)	281
b. Şeriklik.....	281
aa. Plânlama.....	282
bb. Emir Verme ve Suç İşlemeye Yönelme	284
aaa. Emir Verme (Ordering).....	284
bbb. Suç İşlemeye Yönelme (Instigation)	286
cc. Yardım ve Yataklık (Aiding and abetting)	289
C. Ortak Suç Girişimi (OSG) - (Joint Criminal Enterprise- JCE)	290
a. Ortak Suç Girişimi Tip I (OSG I)	294
b. Ortak Suç Girişimi Tip II (OSG II)	295
c. Ortak Suç Girişimi Tip III (OSG III)	296
d. Roma Statüsü Yönünden Değerlendirme.....	300

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNDA
SOYKIRIM SUÇU

I.	SOYKIRIM SUÇUNUN TÜRK CEZA KANUNUNA GİRİŞİ.....	303
1.	Türk Ceza Kanunu Reformu Çalışmaları.....	303
2.	İlk Taslak Madde: 2001 TCK Tasarısı m. 128.....	304
3.	TBMM Adalet Komisyonu Değişiklikleri	305
4.	TBMM Genel Kurulu'nda Yapılan Değişiklikler	306
5.	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Kabulü ve Yürürlüğü.....	307
II.	SOYKIRIM SUÇU VE DİĞER ULUSLARARASI SUÇLARIN TCK SİSTEMATİĞİNDEKİ YERİNE İLİŞKİN TESPİTLER.....	308
1.	Farklı Kategorideki Uluslararası Suçların Aynı Kısımda Düzenlenmesi	308
2.	Savaş Suçları ve Saldırı Suçuna Yer Verilmemesi	312
A.	Askeri Ceza Kanunu'nda Savaş Suçlarının Kısmen Düzenlenmiş Olması	312
B.	Askerlerin İşlediği Bazı Savaş Suçlarına TCK Hükümlerinin Uygulanabilmesi.....	314
a.	7329 Sayılı Kanun'dan Önceki Durum.....	314
b.	7329 Sayılı Kanun'dan Sonraki Durum	315
C.	Savaş Suçlarına İlişkin Özel Düzenleme Yapılması Gereği....	316
D.	Saldırı Suçunun Türk Ceza Hukukunda Yer Almaması.....	317
3.	Soykırım Suçunun Tüm Suç Tipleri Arasında İlk Sırada Düzenlenmiş Olması	317
III.	SOYKIRIM SUÇUYLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER	318
IV.	TÜRK CEZA KANUNU'NDA SOYKIRIM SUÇUNUN UNSURLARI	319
1.	Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları.....	319
A.	Genel Olarak	319
B.	Uluslararası Hukuktan Ayrılan Bir Düzenleme: Soykırım Plânı	319

C. Fiil.....	324
a. Kasten Öldürme	325
b. Kişilerin Bedensel veya Ruhsal Bütünlüklerine Ağır Zarar Verme.....	327
c. Grubun, Tamamen veya Kısmen Yok Edilmesi Sonucunu Doğuracak Koşullarda Yaşamaya Zorlanması	330
d. Grup İçinde Doğumlara Engel Olmaya Yönelik Tedbirlerin Alınması.....	333
e. Gruba Ait Çocukların Bir Başka Gruba Zorla Nakledilmesi.....	336
D. Netice.....	337
E. İlliyet Bağı.....	340
F. Fail.....	341
G. Mağdur	343
H. Konu	348
2. Tipikliğin Manevi (Subjektif) Unsurları.....	350
A. Genel Olarak	350
B. Soykırım Suçunda Manevi Unsurun Oluşması.....	352
a. Maddi Unsurda Sayılan Fiillerden En Az Birinin Kasten İşlenmesi.....	352
b. Kastın Dışında Bir Subjektif Unsur: “Grubun Tamamen veya Kısmen Yok Edilmesi”	352
3. Hukuka Aykırılık Unsuru	355
V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	355
1. Teşebbüs	355
2. İştirak.....	357
3. İçtima.....	361
VI. SOYKIRIM İÇİN ÖRGÜT KURMA (m. 78).....	362
VII. SORUŞTURMA ve KOVUŞTURMA USULÜ, YAPTIRIM	362

BEŞİNCİ BÖLÜM
ERMENİ MESELESİ VE ULUSLARARASI
HUKUK

I. GENEL OLARAK	365
II. ÖN MESELE: 1948 SOYKIRIM SÖZLEŞMESİNİN GERİYE YÜRÜMEZLİĞİ.....	366
III. DÖNEME İLİŞKİN HUKUKİ METİNLER VE ULUSLARASI HUKUKUN KAPSAMI.....	370
1. 1899 ve 1907 La Haye Sözleşmeleri.....	370
2. 1919 Paris Soruşturma Komisyonu Raporu.....	379
3. Versay ve Sevr Barış Antlaşmalarının Ceza Hükümleri.....	387
A. Versay Barış Antlaşması	388
B. Sevr Barış Antlaşması	391
IV. I. DÜNYA SAVAŞINDA İŞLENEN SUÇLAR İÇİN ULUSAL KOVUŞTURMALAR	401
1. Almanya: Leipzig İmparatorluk Yüksek Mahkemesi	402
2. Osmanlı İmparatorluğu: Ermeni Tehciriyle İlgili Suçların Kovuşturulması	404
A. 1915-1916 Divan-ı Harbi Örfi Yargılamaları.....	404
B. 1918-1920 Divan-ı Harbi Örfi (İstanbul) Yargılamaları	415
C. İngiliz Nüfus ve Kontrol Bölgelerinde Yapılan Askeri Yargılamalar	421
3. Malta Soruşturması ve İngiliz Kraliyet Savcılığı Mütalaası.....	422
V. SEÇİLMİŞ KONULAR.....	425
1. Tarihsel Perspektif: İngiliz Savaş Politikası Yayınlarının Ermeni Meselesine Etkisi	425
2. Güncel Perspektif: AİHM Perinçek Kararında Soykırımı İnkâr Suçu ve İfade Hürriyeti.....	430
SONUÇ	435
KAYNAKÇA.....	467